

Activitat Comunitària del Metge de Família i Comunitària a Uruguai

Autor: Sara Altamirano Panzardi i Paola Hernández Estala. Residents de Medicina Familiar i Comunitària de la Universitat de la República, Montevideo, Uruguai. Residents externes UDACEBA

Introducció

La medicina familiar i comunitària a Uruguai comença a desenvolupar-se des de la dècada del 70 amb experiències aïllades. A la dècada del 80, a tota Amèrica Llatina, amb l'impuls de l'OPS (Organització Panamericana de la Salut) es va implementar una experiència de Medicina Familiar orientada a resoldre l'emergència de les poblacions vulnerables. Aquest programa es va dur a terme únicament en el prestador públic MSP (Ministeri de Salut Pública) i principalment a Montevideo, els recursos humans van ser metges amb formació diversa en especialitats focals. La forma d'accedir a aquests càrrecs va ser la designació directa. Les tasques eren predominantment l'assistència de problemes de salut emergents, l'atenció de la demanda així com consultes programades en nens, embarassades i persones amb patologies cròniques no transmissibles.

L'any 1996 es va fer el primer cridat a residents i un any més tard van assumir els quatre primers, tots al prestador públic. En aquest moment no hi havia el postgrau aprovat a la Universitat de la República (UdelaR), el qual va començar cinc anys després. Des de 1997 les places per a l'especialitat van augmentar de forma sostinguda arribant a estar entre les tres primeres especialitats amb més places per any, així com la incorporació progressiva de places en els prestadors privats. És a partir d'aquest moment que aquesta especialitat mèdica comença a tenir els seus propis espais d'acció dins el sistema de salut del nostre país. L'any 2008 es va dur a terme la reforma del Sistema de Salut de l'Uruguai, el qual prioritza l'atenció integral, la promoció de la salut i el reforçament del primer nivell d'atenció, de manera que es creen els càrrecs de Metge de Família i Comunitària dins de l'òrbita de ASSE (Administració dels Serveis de Salut de l'Estat) i d'alguns prestadors privats.

Aquests càrrecs de metge de família i comunitària tenen una distribució horària amb 2/3 d'hores assistencials i 1/3 d'hores comunitàries, amb 30 hores setmanals en total aproximadament. Aquestes hores anomenades comunitàries permeten al metge de família desenvolupar activitats a la seva zona d'intervenció territorial, com la promoció de la salut, articulació amb altres sectors, participació de xarxes de salut, visites domiciliàries, acordades i prioritzades en conjunt amb referents comunitaris així com amb altres integrants de l'equip de salut.

Treball intersectorial

S'entén com intersectorialitat la coordinació de diferents institucions estatals i civils per a la prevenció, diagnòstic i tractament de diferents problemes de salut, que té com a objectiu aportar diferents mirades a un mateix problema, sumar esforços i evitar superposicions. Citarem a continuació alguns exemples d'aquest treball.

"Nodes de família". Es tracta de reunions mensuals per abordar famílies problemàtiques, com poden ser en alt risc socioeconòmic, maltractament infantil, violència domèstica, discapacitat, etc. Hi participen institucions de la zona com són mestres, mestres comunitaris, directors de les escoles, treballadors socials de ETAF (Equips Territorials d'Atenció Familiar que depenen del Ministeri de Desenvolupament Social), metge de família i infermera de la policlínica zonal, educadors, psicòlegs i treballadors socials de CAIF (Centres d'Atenció a la Infància i la Família: que són una aliança entre l'Estat, Organitzacions de la Societat Civil, i Intendències Municipals), operadors socials del SOCAT (Servei d'Orientació, Consulta i Articulació Territorial dependent del Ministeri de Desenvolupament Social) i psicòlegs i treballadors socials de INAU (Institut del Nen i Adolescent de l'Uruguai).

"Xarxa de Salut". Consisteix a maximitzar l'aprofitament de les fortaleces de cada efecte de salut integrant, intercanviant i complementant serveis. Té com a objectiu treballar en forma articulada, institucionalment, implementant activitats de promoció i prevenció de la salut als llocs on les persones viuen, treballen i estudien.

Com a exemple citem la "Xarxa de Salut del Municipi G" de Montevideo, Uruguai. Es troba integrada per representants de les àrees socials dels Centres Comunalz zonals (CCZ) número 12 i 13, dins de l'àrea salut assisteixen metges de família i auxiliars i llicenciats en infermeria d'institucions públiques i privades, regidors veïnals, agents comunitaris i veïns del municipi. Altres exemples de treball en xarxa també són la Xarxa de Primera Infància i la Xarxa d'Adolescència.

Educació per a la salut

L'educació per la salut és una part de l'estratègia de promoció de salut basada en el foment d'estils de vida saludables, que es representen en la conducta dels individus en la utilització de conceptes i procediments saludables i hàbits, valors i normes de vida que generin actituds favorables per a la salut (OMS).

Des de la nostra zona d'intervenció territorial com a residents de medicina familiar i comunitària vam participar de les següents activitats específiques, de les quals citarem algunes a tall d'exemple.

Tallers de sexualitat: A càrrec d'una metgessa i una resident de família i comunitària, i infermera de la Policlínica 25 de agost del Barri Pororó de Montevideo, per als nens de sisè any de l'Escola Núm.158 de la ciutat de Montevideo. Consta d'un cicle de cinc tallers que es desenvolupen anualment on s'aborden conceptes com adolescència, pubertat, canvis físics, psicològics i socials, mètodes anticonceptius, malalties de transmissió sexual i diversitat de gènere. Es realitza en modalitat taller prioritant les estratègies participatives.

Altres tallers que es realitzen són: Taller sobre malalties prevalents de la infància per a pares de nens que concorren a CAIF, taller per a embarassades que es assisteixen a la policlínica, taller sobre bullying a l'escola, etc. Aquests tallers sorgeixen de les necessitats plantejades per les institucions.

Curs d'Agents Comunitaris: Sorgeix des de la Xarxa de Salut del Municipi G amb la direcció d'un equip multidisciplinari integrat per membres de la mateixa xarxa (una treballadora social, una mestra, una auxiliar d'infermeria, una metgessa i quatre residents de medicina familiar i comunitària). Es realitza cada dos anys canviant la seu on es fa en cada edició, tot i que sempre dins del territori del Municipi, per tal d'augmentar l'accessibilitat a aquest. Té una durada de tres mesos amb una freqüència setmanal i cada sessió dura tres hores. La modalitat utilitzada és tipus taller amb tècniques participatives. L'objectiu és formar agents comunitaris en el Municipi per contribuir a la formació de recursos humans capaços de vincular-se amb els veïns i les institucions locals de manera proactiva. Es treballen diferents temàtiques, com són: El paper de l'agent comunitari, els conceptes de comunitat i de salut, comunicació, etapes del cicle vital individual, sistema de salut del país, sexualitat i gènere, consums, violència, minories vulnerables i xarxes. A Uruguai els agents comunitaris no són reconeguts pel sistema de salut, el seu treball no és reconegut ni remunerat.

Hi ha excel·lents experiències d'implicació i participació en el procés d'atenció dels agents comunitaris que han estat capacitats i entrenats, però són experiències informals i aïllades.

Fira de Salut i Fira de Salut Cardiovascular: Són dues activitats que es realitzen de forma anual des de la Xarxa de Salut del Municipi G, amb rotació de la seu, que sol ser un espai públic que varia entre l'àrea del Centre Comunal Zonal 12 i 13. La primera és una activitat pròpia de la Xarxa i la segona s'emmarca en la celebració anual de la setmana del cor a casa nostra. Hi participen els diferents integrants de la Xarxa, cadascun plantejant una activitat particular però sota un lema comú que cada any es tria per a la jornada, realitzant activitats participatives de promoció de la salut en diferents estands i material promocional, durant un dia, on participen els veïns de la zona. A destacar que en l'any 2016 el "Premi Comissió Honoraria per a la Salut Cardiovascular" es va otorgar a la Xarxa de Salut del Municipi G per la realització de la Fira de Salut Cardiovascular 2016.

Dia del Nadó: És una activitat anual que es realitza des de la Xarxa de Primera Infància i on participen cada un dels seus membres integrants amb diferents propostes de promoció de la salut per a nens de zero a tres anys, sota una consigna anual comú i on assisteixen els diferents centres educatius, així com també famílies amb els seus fills que viuen allà. Cal esmentar que el 2016 aquesta activitat va ser declarada d'interès municipal per l'intendent de la ciutat de Montevideo.

Informació de contacte: pao...@gmail.com

Pàgines web d'interès

<http://www.inau.gub.uy/index.php/ninerz/item/1831-programa-cercanias>

<http://caif.org.uy/acerca-de-la-institucion/>

<http://www.mides.gub.uy/innovaportal/v/14069/2/innova.front/socat>

<http://www.inau.gub.uy>

<http://municipiog.montevideo.gub.uy/>

<http://www.semanadelcorazon.com.uy/2015/actividad/red-de-salud-del-municipio-g>

Citació

Autores: Altamirano Panzardi, Sara i Hernández Estala, Paola.

Títol article: Activitat Comunitària del Metge de Família i Comunitària a Uruguai

Revista: APSalut. Volum 5. Número 3. Article 95

Data: 20 de juliol de 2017

UNITAT DOCENT D'ACEBA / Sardènya, 466 - 08025 Barcelona / Tel. 93 567 43 80 / udaceba@aceba.cat